

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE ARTĂ TEATRALĂ ȘI
CINEMATOGRAFICĂ „I.L. CARAGIALE” BUCUREȘTI

REZUMAT
TEZĂ DE DOCTORAT

Funcția curativă a teatrului în societatea contemporană

Conducător științific

Conf.univ.dr. Paul Chiribuță

Doctorand Alexandra Sălceanu

2019

CUPRINS

1. Argument.....	1
2. Valențe comunitar-curative în arta spectacolului.....	3
2.1. Valențe civice ale catharsisului în fenomenul teatral	
2.2. Definiția art terapei, a psihodramei și a dramaterapiei	
2.3. Scurt istoric	
2.4. Impactul social al psihodramei și al dramaterapiei – Similitudini și deosebiri	
2.4.1. Actorul și șamanul - transfer de personalitate terapeutică	
3. Relația dintre actualitatea tulburărilor de personalitate și metodele curative derivate din arta teatrală.....	5
3.1. Definierea conceptului de personalitate	
3.1.1. Atribute esențiale ale personalității	
3.1.2. Persoană și personalitate	
3.1.3. Accepțiunea antropologică, accepțiunea psihologică și accepțiunea axiologică	
3.1.4. Descrierea personalității	
3.1.5. Orientări în psihologia personalității	
3.1.6. Evaluarea personalității	
3.2. Trăsăturile caracteristice și clasificarea devierilor comportamentale	
3.2.1. Învățarea socială	
3.2.2. Devierile de comportament	
3.2.3. Funcțiile sociale ale devianței	
3.2.4. Clasificarea tipurilor de devianță comportamentală	
3.2.5. Trăsături ale deviantului din punct de vedere sociologic	
3.2.6. Modurile de manifestare ale devianțelor comportamentale	

- 3.2.7. Explicarea comportamentului deviant
- 3.2.8. Factorii de risc în apariția devianțelor comportamentale
- 3.2.9. Devianțe individuale și devianțe sociale
- 3.3. Experimente valorificate pozitiv în lume
  - 3.3.1. Terapia prin artă - dublă semnificație
  - 3.3.2. Les Monstreuses saveurs du palais
  - 3.3.3. The movement of transformation
  - 3.3.4. Experiment de psihodramă
  - 3.3.5. Masca teatrală vs. Masca terapeutică
  - 3.3.6. Teatrul în spital - istoria spitalului Julio de Matos din Lisabona
  - 3.3.7. Experimente și măști sociale
- 3.4. Paradoxul artei teatrale pe granița dintre știință și creație
  - 3.4.1. Paradoxul artei teatrale
  - 3.4.2. Michael Chekhov
  - 3.4.3. Viola Spolin
  - 3.4.4. Dementalizarea
  - 3.4.5. Stanislavski și Strasberg
  - 3.4.6. Pregătire - Intenție – Miză
  - 3.4.7. Diferențe fundamentale între metode
  - 3.4.8. Știința și creație în arta teatrală
  - 3.4.9. Știință, creație și consecințele civilizației
  - 3.4.10. Sublimarea și partea psihanalitică a terapiei prin artă

4. Aplicabilitatea metodelor și a exercițiilor artei actorului în dezvoltarea personală.....6

- 4.1. Formarea formatorilor și importanța teatrului în educație
  - 4.1.1. Câteva metode ale formatorului de a-și atinge scopurile
- 4.2. Doza de contribuție a teatrului în formarea personalității
  - 4.2.1. Exercițiul numărul 1 – „Zbor”
  - 4.2.2. Exercițiul numărul 2 – de tip analitic
  - 4.2.3. Exercițiul numărul 3 – Improvizație
  - 4.2.4. Exercițiul numărul 4 – pentru studiu individual
  - 4.2.5. Cazul Antonin Artaud

4.3. Plusul de conținut și spectaculos adus fenomenului teatral de către practicile teatrale terapeutice - revărsări ale fenomenului teatral în societatea contemporană

5. Concluzii.....	10
6. Anexe	
7. Bibliografie.....	13

Considerații generale

Prezenta lucrare de cercetare s-a născut dintr-o necesitate, dintr-o analiză și o auto-analiză extrem de amănunțite pe care le-am efectuat de-a lungul experienței mele acumulate în lumea spectacolului de teatru. Întregul proces prin care un actor trece pentru a realiza construcția unui rol mi-a prilejuit șansa de a mă confrunta cu propriile mele sincope de raportare la realitatea existenței încă de la primele contacte cu acest mod de a ființa.

Teza de doctorat este structurată pe șapte secțiuni dintre care patru capitole, Concluzii, Anexe și Bibliografie, teză a cărui rezumat este prezentat în continuare.

În modul de organizare și structurare al conținutului capitolelor lucrării s-a urmărit ca acestea să aibă o construcție ierarhică clară și riguroasă din punct de vedere al coeziunii textului, care să demonstreze gândirea științifică utilizată în teza de doctorat, prin relevarea ideilor și concepțiilor esențiale identificate, precum și a coerenței și consistenței rezultatelor practice obținute.

Capitolul 1, Argument, conține o succintă trecere în revistă a conceptelor, teoriilor și procedurilor care au stat la baza elaborării lucrării.

Rolul artei în societate a variat, de-a lungul timpului, de la modalitate de transmitere a informației la zonă de căutare a sensului existenței, până la spațiu de reechilibrare. Prin artă se înțeleg toate formele de manifestare a creativității fără o funcție utilitară evidentă. Uneori poate să fie o manifestare a creativității artistice împodobirea unui veșmânt, alteori realizarea unui film de lung-metraj. Nici prima formă, prin simplitatea ei, nu este ceva ce poate să fie marginalizat, nici cea din urmă, prin complexitatea manifestării, nu poate să fie plasată central între manifestările creativității umane.

Cu toate că teatrul se adresează tuturor oamenilor, aceasta instituție posedă excelente calități terapeutice – testate și recunoscute – pentru anumite grupuri de oameni ce întâmpină o serie de probleme de ordin psihologic. Terapia creațională folosește arta, procesul creator, în tratarea traumelor psihologice. Persoanele care apelează la acest tip de tratament pot depăși problemele de natură educațională, cognitivă, își pot rezolva conflictele emoționale și își dezvoltă sociabilitatea și stima de sine. Terapia prin teatru este recomandată, deoarece, câteodată, metodele „verbale” tradiționale sunt prea rigide pentru a permite tuturor persoanelor să se simtă

confortabil. Amestecul de expresii verbale și non-verbale folosite în teatru ajută, prin limbajul metaforic, la o bună cooperare cu „terapeutul”.

Art-terapia este aplicabilă unui număr mare de stări, de la tulburări schizoafective până la probleme cotidiene. Poate fi folosită cu succes în cazul copiilor cu probleme de adaptabilitate, persoanelor dependente de anumite substanțe, bolnavilor de SIDA, persoanelor ce trec prin criza vârstei a doua. Terapia se poate aplica unui singur individ, cuplurilor, familiei sau unui grup.

Psihodrama se ocupă, de fapt, cu aplicarea tehnicilor și proceselor specifice teatrului în diferite grupuri terapeutice, sau de dezvoltare personală.

Psihodrama este utilizată pentru a ajuta la rezolvarea unor probleme diverse: pentru a se afla adevărul în legătură cu sine însuși, pentru a se înțelege sinele, pentru a explora tipare de interacțiune disfuncționale și pentru a învăța cum se pot modifica acestea.

Dramaterapia include o multitudine de practici, cum ar fi montarea unui text dramatic, tehnica scaunului gol, psihoterapia individuală sau chiar și ședințe de terapie de grup la care participă activ și actori. Se utilizează intenționat teatrul pentru ca persoanele să atingă tot felul de obiective terapeutice astfel încât, în urma unei practici constante, se pot observa îmbunătățiri atât la nivel psihic, cât și fizic. De asemenea, este o tehnică bună pentru dezvoltarea personală a fiecărui individ. Dramaterapia ajută, de asemenea, individul în problemele sociale și psihologice, boli mintale sau handicap. Omul poate descoperi prin creativitate componentele de comunicare verbală și nonverbală.

Obiectivele dramaterapiei cuprind creșterea interacțiunii sociale, a inteligenței emoționale și interpersonale, creșterea capacității de relaxare și a celei de a controla emoțiile, deblocarea dificultăților de comunicare, dezvoltarea spontaneității, îmbunătățirea capacității de concentrare, a stimei de sine, conștientizarea și acceptarea limitelor și posibilităților fiecăruia.

În legătură cu valențele civice pe care le are catharsisul, în capitolele care urmează, mă voi apleca asupra activității unor oameni ca Jacob Levi Moreno¹ sau

---

¹ Jacob Levy Moreno – 1889-1974 – psihiatru austriac-american, născut în România, psihosociolog, creator al psihodramei și unul dintre fondatorii psihoterapiei de grup

Augusto Boal². Primul dintre ei face referire la emoțiile negative pe care le au oamenii în viața lor curentă. El considera că, retrăind scenic anumite experiențe negative, participanții pot elibera părți ale creativității lor personale, astfel încât să găsească soluții pentru problemele din viața lor reală. Augusto Boal, pe de altă parte, considera utilă implicarea activă a unui public, dar asta doar după ce urmăreau o scenă propusă. Externalizând problema probabilă, publicul, aflat într-o poziție pasivă, devine parte a spectacolului în momentul în care este chestionat dacă poate găsi o soluție posibilă și astfel întreaga experiență ajunge să fie un tip de antrenament pentru a face față unor situații din viitor.

În concluzie, psihodrama și dramaterapia, ca proceduri trapeutice derivate din teatru și aplicate la nivelul colectivității, reprezintă modalități extrem de practice prin care tehnicile de artă ale actorului devin instrumente cu ajutorul cărora sunt îndrumați cei care trec prin perioade în care realitatea cotidiană le solicită, până aproape de punctul de rupere, psihicul, dar și cei aflați în căutarea unor răspunsuri legate de natura propriei lor ființe sau doar în căutarea îmbunătățirii capacităților lor de a se manifesta în viața lor personală și socială.

Esențializând informația prezentă în primul capitol se poate spune că:

- Prin artă, în general și prin teatru, în particular, de-a lungul timpului omenirea a căutat și a rezolvat în parte aspectul dezvoltării echilibrului emoțional al persoanelor care prezintă un disconfort psihic;

-Utilizarea artei dramatice în psihoterapie, în dezvoltarea personală și educație ajută la explorarea poveștilor personale, la autocunoaștere și la conștientizarea propriei persoane, la stabilirea unei relații sănătoase cu sine și cu cei din comunitate;

În **Capitolul 2**, intitulat *Valențe comunitar-curative în arta spectacolului*, sunt prezentate, printre altele, aspecte legate de definirea și descrierea conceptelor de baza utilizate în lucrare.

- „*Psihodramă* - Metodă de investigare și de diagnosticare precum și de terapeutică modernă care utilizează jocul dramatic improvizat pe o temă dată pentru dezvăluirea gândurilor și a atitudinilor bolnavului psihic”³.

---

² Augusto Boal – (1931 – 2009) – director de teatru, scriitor și om politic brazilian

³ *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)*, Editura Univers Enciclopedic, 2009

Elaborată de Moreno, psihodrama își trage rădăcinile din reprezentația dramatică antică, din teoriile și principiile jocului și din psihoterapia de grup.

Denumită și „teatru terapeutic” sau „sociodramă”, psihodrama poate fi definită ca o metodă de psihoterapie în grup, care prin jocul psihodramatic explorează relațiile interpersonale, conflictele și problemele emoționale cu scopul ameliorării situației participanților. Inițiată la Viena în anii '30, psihodrama a câștigat teren în Statele Unite ale Americii unde, la New York, Moreno a condus primele ședințe. Tot aici el a fondat Institutul Psihodramatic iar, ulterior a apărut și Societatea Americană pentru Psihoterapia de Grup și Psihodramă.

Prin metodologie și conținut, psihodrama se plasează pe o poziție de antiteză în raport cu psihanaliza. Întrebat de către Sigmund Freud cu ce se ocupă, Moreno se pare că i-ar fi răspuns că munca sa e complementară cu cea a psihanalizei. Moreno identifică un proces de defragmentare ce caracterizează psihanaliza și consideră psihodrama ca fiind metoda prin care fragmentele rezultate sunt recoagulate pentru a da naștere unui individ funcțional și, în același timp, vindecat. Un alt element pe care îl identifică este cadrul steril propus de psihanaliză căruia îi opune cadrul natural în care pacientul își desfășoară în mod normal existența.

Spre deosebire de psihanaliză, al cărei scop este analiza aprofundată pentru a-i oferi pacientului capacitatea de a discerne din punct de vedere analitic, scopul psihodramei este „producerea totală a vieții” pentru a-i oferi pacientului o realitate mai complexă decât cea care i-a fost oferită până atunci de viață. Pacientul este ajutat să-și dezvolte controlul și stăpânirea de sine, pe de-o parte, și capacitatea de testare a realității, pe de altă parte, prin ”evenimentul trăit” și nu prin analiză.

➤ *Dramaterapia*

Asociația dramaterapeuților din Marea Britanie (“The British Association of Dramatherapists”) consideră că dramaterapia reprezintă utilizarea intenționată a aspectelor curative ale teatrului drept metodă terapeutică. Este o metodă de lucru și joc care utilizează procedee de acțiune pentru a facilita creativitatea, imaginația, învățarea, introspecția și dezvoltarea personală⁴.

Dacă dramaterapia este, în general, condusă de un terapeut cu un fundament puternic în arta teatrală, practicant al acesteia, dar care are și o pregătire adjuvantă în

---

⁴ După definiția www.badth.org.uk

domeniul psihologiei, psihodrama este condusă de un psihodramatist ce este un psihoterapeut profesionist, cu o pregătire clară în acest domeniu terapeutic. De asemenea, în psihodramă accentul se pune pe un pacient care ajunge să joace rolul sinelui, mare parte a atenției fiind asupra observației autentice a pacientului de către sine, pe când în dramaterapie pacientul, clientul, poate juca roluri diferite de cele jucate în viața sa reală.

- *Definirea și descrierea conceptelor de bază utilizate în lucrare*

- *Psihodrama este caracterizată de utilizarea în mod terapeutic a unor procese specifice dramaturgiei (teatrului), prin care (ex. jocul psihodramatic) se explorează relațiile interpersonale, conflictele și problemele emoționale cu scopul ameliorării situației participanților;*

- *Dramaterapia este o metodă de lucru și joc care utilizează procedee de acțiune pentru a facilita creativitatea, imaginația, învățarea, introspecția și dezvoltarea personală;*

În **Capitolul 3**, *Relația dintre actualitatea tulburărilor de personalitate și metodele curative derivate din arta teatrală*, sunt tratate, printre altele, aspecte legate de clasificarea și analiza tipurilor de comportament coroborate cu metode și tehnici ale terapiei prin artă.

Atât psihodrama, cât și sociodrama se concentrează pe explorarea gândurilor și emoțiilor. Ca atare, participanții experimentează deseori trăiri intense și eliberează emoții puternice: plâns, furie, râs. Deoarece *sociodrama* se axează pe probleme colective, aduce mai puține conștientizări de sine decât psihodrama. Sociodrama creează mai mult în domeniul imaginarului, inventând situații care au, într-adevăr, o doză de realitate prin simplul motiv că sunt general valabile, întâlnite de majoritate, situații care sunt posibile și cu care ne putem întâlni în această viață. Psihodrama recrează scene reale sau situații din viața personală, visele, fanteziile individului. Așadar, sociodrama este în primul rând o modalitate educațională, iar psihodrama este una terapeutică.

(3.3.1.) În cadrul psihodramei, fiecare individ devine agent terapeutic pentru celălalt, fiecare se hrănește și își dezvoltă propriile emoții raportându-se la celălalt.

Jeanne Burger⁵, specialist american în psihodramă, afirmă următoarele: ”*Ne naștem actori. Acesta este primul verb care ni se potrivește atunci când deschidem ochii.*”⁶

Suntem actorii propriei vieți iar, în cadrul ședințelor de psihodramă, devenim conștienți de existența unui scenariu și de posibilitatea interpretării lui în mai multe feluri, producându-se, astfel, o restructurare a modurilor disfuncționale de a fi în raport cu ceilalți.

(3.4.8) După cum am putut observa, toate metodele și tehnicile actoricești au la bază un proces de lucru cu propria ființă. Că este vorba despre crearea unui eveniment interior care să determine o manifestare exterioară în acord cu scena, că este vorba despre jocuri de creație care au scopul de a revela actorilor o lume a spontaneității și a intuiției, că este vorba despre metode de memorare afectivă sau de imaginare a unei situații, că este vorba despre creația unei pregătiri, a unei intenții și a unei mize sau, în definitiv, că este vorba despre o deconstrucție mentală și o reconstrucție la nivel de subconștient și de un gând unic, elementul comun al tuturor acestor tehnici și metode este *creația*. În arta teatrală metoda presupune creație. În arta teatrală, știința este indisolubil legată de procesul creativ. De aceea, granița dintre creație și știință este una flexibilă, întrucât în arta teatrală, vorbim despre o știință a creației. Este vorba despre știința de a experimenta cu propria persoană pentru a crea un mediu de desfășurare atât al poveștii cât și al personajului. Știința psihologiei merge, în arta teatrală, până în punctul în care ea oferă anumite metode de lucru și o anumită cunoaștere asupra psihicului uman. Dincolo de acest punct, intervine creația. Știința, în arta teatrală, înseamnă produsul dintre creație și aceste metode.

(3.4.10) Ținând cont de tema acestei teze, care se axează pe funcția curativă a teatrului în societatea zilelor noastre, nu pot să nu remarc faptul că psihanaliza are tendința, ca de altfel majoritatea formelor terapeutice, să se axeze pe acei indivizi la care se face referire prin apelativul „pacienți”. Dar este mai mult decât evident că marea majoritate a oamenilor trece, fie și rar, prin pasaje în care evenimentele vieții lor devin copleșitoare, mai ales în lipsa unui soi de antrenament preventiv vizavi de aceste posibile incidente. Iar incidența cu care o remarcă întâmplătoare sau o formulă

---

⁵ Jeanne B. Burger – specialist american în psihodramă

⁶

<https://psychologies.ro/cunoaste-te/dezvoltare-personala-cunoaste-te-2/psihodrama-si-intalnirea-cu-sine-283>
303

spectaculară ori plastică, rezultată din travaliul creator al unui artist, au atins puncte atât de delicate ale psihicului observatorului, încât au reușit să remedieze dezechilibrul prezent în interiorul respectivului observator, este una care nu merită a fi neglijată.

Există deci un teren fertil pentru terapeuții ce pot folosi tehnicile teatrale sau cele specifice artei actorului. Posibili ”pacienți” au o deschidere naturală mult mai mare către un echilibru obținut în cadrul unui grup, care le face tulburările să pară din start mai puțin grave decât par în intimitatea forului intim al fiecăruia. Studiile în această direcție, a efectului comunității asupra Eului generator de tulburare interioară, dau speranțe formulelor de terapie de grup.

(3.4.10) Psihodrama dar și dramaterapia au ca rezultat echilibrarea stării emoționale și deci și a stării psihice a pacientului care are oportunitatea de a trece printr-o asemenea experiență. Rezultatul însă poate să fie în ambele cazuri, cum de altfel poate fi și în cazul oricărei forme de art-terapie – de terapie prin artă – un rezultat concret, o materializare a procesului curativ: un obiect de artă – bineînțeles în sensul cel mai larg al termenului, neavând pretenția de a crea opere de artă la un standard profesionist.

Activitățile artistice întreprinse de ființa umană prezintă o latură întunecată a propriei lumi interioare care, odată manifestată și materializată în produs artistic, demonstrează interdependența dintre conștient și subconștient. Așadar, exact acest aspect întunecat al omului reprezintă materialul indispensabil creației artistice.

- *Prezentarea metodelor curative derivate din arta teatrală, respectiv psihodrama, și sociodrama;*

- *Psihodrama recrează scene reale sau situații din viața personală, visele, fanteziile individului;*

- *Sociodrama este în primul rând o modalitate educațională, iar psihodrama este una terapeutică;*

- *Combinat, psihodrama și dramaterapia au ca rezultat echilibrarea stării emoționale și deci și a stării psihice a pacientului care are oportunitatea de a trece printr-o asemenea experiență;*

În **Capitolul 4**, intitulat *Aplicabilitatea metodelor și a exercițiilor artei actorului în dezvoltarea personală*, sunt prezentate câteva aspecte practice grupate în patru exerciții și expunerea cazului Artaud⁷ (privind aplicarea concretă a terapiei prin teatru), care dezvăluie o latură ceva mai excentrică a terapiilor prin tehnicile specifice teatru, reprezentată de către conceptul de „teatru al cruzimii”.

Teatrul în educație, într-o formă interactivă presupune scene lucrate de actori, totul în scopul precis de a capta atenția publicului pe o anumită problemă, atât de ordin personal, cât și de desfășurare curriculară (subiectele pieselor pot avea rădăcini în materia predată). După folosirea acestor metode este bine ca publicul să participe la activități care au legătură cu felul în care a fost construit spectacolul, dar și să ia parte la discuții în care anumite nelămuriri pot fi elucidate de către regizor, actori, scriitor dramatic etc.

Pătrunderea tehnicilor teatrale în mediul educațional redenumeste concepte precum cel de „spectacol” care, prin repetare, își transformă funcția într-una de „program curricular”. Principalul scop al unei astfel de activități este să motiveze audiența să găsească răspunsuri mai profunde, complexe, personale legate de tema expusă. Odată ce spectatorii au fost captivați de poveste este mult mai probabil ca ei să investească timp, pasiune și interes față de tema propusă. Aceste programe educațional-teatrale caută să facă publicul să-și pună cât mai multe întrebări legate de subiectele respective și nu neapărat să ofere răspunsuri, păstrându-și astfel dreptul la alegeri, liberul arbitru. Nu există opțiunea de a fi permis un singur răspuns corect. Scopul este ca atât actorii, cât și spectatorii să găsească împreună soluții.

(4.1.) Un obiectiv important al metodei este acela de a ajuta elevii să identifice sentimente ce nu pot fi rostite, care sunt exprimate printr-un comportament nepotrivit. În acest sens, profesorul-actor face o cercetare, un fel de muncă de teren, intervievând profesorii și consilierii pentru a realiza o evaluare a situației generale. În cazurile celor care suferă o traumă, este mai dificil să ajungi la miezul problemei, din cauza unei tendințe general valabilă de distanțare, ceea ce îngreunează reconectarea cu problema de bază. Feldman⁸ utilizează o versiune specializată a distanțării dramatice și variații

---

⁷ Antonin Artaud – 1896-1948 – om de teatru francez

⁸ Diana Feldman – dramaterapeut atestat și terapeut licențiat în arte, fondator al ENACT în 1987, de naționalitate americană

ale tehnicii duble din psihodramă pentru a ajuta elevii să-și identifice propriile sentimente. Această abordare oferă și o experiență emoțională corectivă, făcându-i pe copii conștienți că există adulți cărora le pasă de vulnerabilitatea lor și care nu-i judecă pentru asta, și că, în realitate, toți oamenii pot fi atât vulnerabili, cât și puternici.

(4.2.) În momentul în care asistăm la un spectacol de teatru suntem invadați de o serie de simboluri, imagini pe care subconștientul nostru le grupează și le interpretează în mult mai multe sensuri decât cele reale, fizice. În acest fel, putem spune că teatrul stimulează activitatea subconștientului și a imaginarului, procedeu pe care îl utilizează acesta și care, în viața cotidiană, este mai puțin folosit.

Încă din cele mai vechi timpuri, teatrul, reprezentând o formă de ritual, era o modalitate eficientă prin care omul își putea media interesele în fața cerului și, totodată, o cale de a dobândi unele „beneficii” (sănătate, bunuri, cunoștințe etc.). În ceea ce privește, spre exemplu, tragedia greacă, acest ritual dobânda valențe nu doar religioase, ci și social-politice prin superioritatea funcției sale principale, și anume cea de fenomen artistic. Valențele mai sus amintite sunt aspecte ale acestui fenomen: ”este de la sine înțeles că o operă de artă reflectă în ea ansamblul concepțiilor vremii în care a fost creată, fără a îndeplini o funcție anumită decât cea proprie operei de artă ”⁹.

(4.3.) Ceea ce poate oferi terapia prin teatru este posibilitatea de a ajuta subiectul să își localizeze singur problema, astfel autodiagnosticându-se, la un nivel rudimentar, dar corect. Prin această conștientizare eliminăm practic primul pas, cel al negării, deoarece procesul se produce mai întâi la nivel subconștient și apoi rațional, dar nu invers. Acest lucru este un proces revelator și, într-o anumită măsură, protejează individul de travaliu. Un alt avantaj îl constituie sporirea șanselor de a finaliza programul într-un timp mai scurt (ai eliminat deja unul dintre cei cinci pași). De asemenea, parcurgerea următorilor pași va fi înlesnită prin diminuarea suferinței personale.

Așa cum acest gen de terapie, prin teatru, a luat naștere în formele ei actuale, fiind instinctiv căutată de oamenii care simțeau existența unei dificultăți lăuntrice, dar

---

⁹ Mihai Gramatopol – *Moira, Mythos, Drama*, Editura Univers, București, 2000, p. 23

nu o puteau identifica, la fel și structura acestei terapii s-a concretizat prin oferirea unei diversități de variante de ”tratament” prin care subiectul poate trece de bună voie, ajungând să își poată identifica singur natura problemei. Crearea terapiei a fost una organică, proveniența ei nefiind un mijloc compus în mod artificial. Această organicitate, care automat conferă și naturalețe, face ca acest gen de terapie să nu fie o corvoadă, să nu conțină presiune și, prin toate tehnicile de relaxare să poată grăbi ameliorarea simptomelor. De asemenea, fiind vorba de terapii interactive, putem presupune nu numai că se pot rezolva probleme, dar că ele pot fi și prevenite.

De obicei, omul ajunge la acest gen de terapii în momentul prezenței unei așa zise boli. Practicarea acestor forme și tehnici curative, derivate din arta teatrală, dacă implică fenomenul plăcerii, ar putea reprezenta, cel puțin în plan teoretic, printr-o practicare constantă, un mod de echilibrare a structurilor individuale și, în timp, poate chiar a celor sociale. Astfel, teatrul pare să se fi integrat și în domeniul științei medicale, ajutând acolo unde medicina nu poate pătrunde.

- *Aplicabilitatea metodelor și a exercițiilor artei actorului în dezvoltarea personală;*
- *Aspecte practice grupate în patru exerciții și expunerea cazului Artaud¹⁰ (privind aplicarea concretă a terapiei prin teatru);*

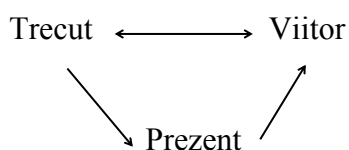
În **Capitolul 5, Concluzii**, sunt prezentate aspecte legate de rolul și importanța terapiei prin teatru în îndeplinirea funcției curative a teatrului în societatea contemporană ca o metodă revoluționară în tratarea unor tipuri de afecțiuni psiho-emoționale, precum și cele legate de contribuția proprie la elaborarea prezentei teze.

Prin intermediul teatrului o serie întreagă de probleme comportamentale și devieri de personalitate pot fi abordate de la un nivel superior de înțelegere. Tot ceea ce ține de creativitate duce mintea pe o treaptă mai înaltă, de la nivelul căreia se pot urmări și înțelege atât cauzele, cât și soluționările problemelor de această natură. Terapia prin artă și creativitate este superioară celor de tip strict psihologic, cum ar fi psihanaliza, terapia cognitiv-comportamentală, ericksoniană, deoarece ele observă problema din interiorul mediului în care aceasta a fost creată, neputând să se distanțeze cu adevărat. Jung, în *Cartea Roșie*, realizează un soi de autotratament,

folosindu-se de simboluri pentru a putea accesa și sublima cauzele problemelor prin intermediul artei. Granița dintre sănătate și boală mintală este destul de incertă. Procesele emoționale, gândurile și comportamentele pe care le trăim zi de zi ne împing din ce în ce mai mult înspre un stadiu global de boală, stadiu de care nu suntem real conștienți.

Teatrul te obligă să intri într-o lume a ideilor și să o trăiești, să o experimentezi din toate punctele de vedere. Spre deosebire de lumea ideilor lui Platon¹¹, cea pe care teatrul o creează, are materialitate.

Ce are teatrul, deci și modalitățile derivate din această artă, folosite în psihodramă și dramaterapie, în plus față de celelalte arte este capacitatea sa de a obiectiva, de a schimba perspectivele pentru a putea înțelege situațiile variate din viețile noastre, lărgind astfel conștiința umană și ajutând la înțelegerea imaginii de ansamblu. Unul dintre cele mai importante lucruri necesare pentru funcționarea în armonie a unei societăți este relaționarea. Modul în care comunicăm cu cei din jur ne construiește viața. Prin înțelegerea, acceptarea și respectarea diferențelor dintre noi se poate ajunge la pace – atât interioară, cât și exterioară, poate chiar globală. Dar cum putem înțelege ceva ce noi considerăm greșit sau pur și simplu respingem? Prin cunoașterea aprofundată, nu la un nivel superficial, a aceluia lucru care este obiectul judecății noastre. Nu doar din perspectivă teoretică ci experiențială, concretă și personală. În momentul vizionării unui spectacol de teatru te poți transpune mai ușor în perspective noi deoarece vezi din exterior, detașat și înțelegi, empatizezi cu toate personajele, putând observa ce le determină să acționeze în felul în care o fac. Soarele, de fapt, nu apune niciodată. Această iluzie este provocată de condiționarea spațială și temporală în care trăim. Când pentru noi este noapte, pentru cei aflați pe emisfera opusă este zi. Totul ține de punctul în spațiu ocupat de către observator, așadar de perspectiva din care privim. Dacă ne gândim la axa temporală – Trecut, Viitor, Prezent – ca fiind reprezentată sub forma unui triunghi putem observa că trecutul și viitorul sunt lineare, în timp ce prezentul este atemporal.

---

¹¹ Platon – 427 î.Hr.-347 î.Hr. – filosof grec antic

Puterea acțiunii, deci și a schimbării, stă în momentul prezent. Arta teatrală, cu toate componentele sale, ar putea servi, asemeni științei, drept un important instrument al cunoașterii omului în multiplele sale ipostaze. După ce reușim să înțelegem multitudinea de variante posibile, putem opta pentru acele variante de răspuns care ne ajută să evoluăm în cadrul societății în care trăim.

Aplicarea acestui mod de gândire în viața de zi cu zi are multiple beneficii. Putem observa mult mai ușor că fiecare dintre noi are o poveste și o perspectivă proprie și, de asemenea, putem înțelege că nu este vorba despre o unică variantă, ci despre modul în care toate versiunile sunt posibile și coexistă.

În final, se poate aprecia că prin prezenta teza de doctorat, cu tema *Funcția curativă a teatrului în societatea contemporană*, se realizează o cercetare aprofundată a unui domeniu vast, o analiză evolutivă a conceptelor, teoriilor și judecăților de valoare formulate de teoreticieni și practicieni de-a lungul timpului, o sistematizare a acestora și o formulare a unor soluții practice, în vederea implementării și în țara noastră a unui astfel de sistem al cărui ultim beneficiar este OMUL.

Teza de doctorat se adresează specialiștilor din domeniile culturii, sănătății și educației din țară și din străinătate, care pot găsi un sprijin în rezolvarea problemelor complexe ale introducerii și aplicării unui sistem de tratament terapeutic bazat pe metodele și tehnicile științifice ale psihodramei și dramaterapiei în societatea contemporană.

CUVINTE CHEIE

Psihodramă, Dramaterapie, Sociodramă, Teatru, Curativ, Catharsis, Personalitate, Devianță, Educație, Știință, Creație, Formator, Dezvoltare Personală

7. BIBLIOGRAFIE

1. Aivanhov, Mikhael, Omraam, *Creație artistică și creație spirituală*, București, Editura Prosveta, 2014;
2. Allain, Paul, Harvie, Jen, *Ghidul Routledge de teatru și performance*, Editura Nemira, București, 2012;
3. Allport, Gordon, *Structura și dezvoltarea personalității*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991;
4. Appia, Adolphe, *Opera de artă vie*, Editura Unitext, București, 2000;
5. Aristotel, *Poetica*, Editura Iri, București, 1998;
6. Banu, George, *Teatrul de artă, o tradiție modernă*, Editura Nemira, București, 2010;
7. Barba, Eugenio, *Casa în flăcări: despre regie și dramaturgie*, Editura Nemira, București, 2012;
8. Blatner, Adam, *Interactive and Improvisational Drama – Varieties of Applied Theatre and Performance*, iUniverse, New York, 2007;
9. Breton, Andrè, *Teatrul și dublul său*, Editura Echinox, Cluj-Napoca, 1997;
10. Brook, Peter, *Spațiul gol*, Editura Unitext, București, 1997;
11. Crețu, Tinca, *Psihologia vârstelor*, Editura Polirom, Iași, 2009;
12. Caragiale, Ion, Luca, *Opere*, Editura Pentru Literatură, București, 1965, vol. IV;
13. Chekhov, Michael, *Curs de arta actorului*, Beverly Hills, California, 1958;
14. Chekhov, Michael, *To the actor*, Oxford, Editura Routledge, 2002;
15. Chubbuck, Ivana, *Puterea actorului*, Editura Quality Books, București, 2007;
16. Davidson, Andrew, *Gargui*, Editura All, București, 2010;
17. Dayton, Tian, *The Drama Within: Psychodrama and Experiential Therapy*, Health Communications, 1994;
18. de Botton, Alain, *A privi și a vedea*, Editura Vellant, București, 2018;
19. de Botton, Alain, *Statut și Anxietate*, Editura Vellant, București, 2016;
20. Donnellan, Declan, *Actorul și finta*, Editura Unitext, București, 2007;
21. *Dicționarul explicativ al limbii române (ediția a II-a revăzută și adăugită)*, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, 2009;

22. *Dicționarul limbii române literare contemporane*, Macrea, Dimitrie, Petrovici, Emil (coordonatori), Al. Rosetti et.al (colectiv, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1955-1957;
23. Dragomirescu, Virgil, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;
24. Durand, Gilbert, *Structurile antropologice ale imaginarului*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998;
25. Eco, Umberto, *Tratat de semiotică generală*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1982;
26. Eliade, Mircea, *Aspecte ale mitului*, Editura Univers, București, 1978;
27. Eliade, Mircea, *Nostalgia originilor*, Editura Humanitas, 1994;
28. Freud, Sigmund, *Introducere în psihanaliză – Prelegeri de psihanaliză – Psihopatologia vieții cotidiene*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1980;
29. Freud, Sigmund, *Opere complete, vol. IX – Interpretarea viselor*, Editura Trei, București, 2003;
30. Freud, Sigmund, *Opere complete, vol. XII – Studii despre isterie*, Editura Trei, București, 2005;
31. Fukuyama, Francis, *Marea Ruptură – Natura umană și rețacerea ordinii sociale*, Editura Humanitas, București, 2002;
32. Golu, Mihai, *Dinamica personalității*, Editura Paideia, București, 2005;
33. Gramatopol, Mihai, *Moria, Mythos, Drama*, Editura Univers, București, 2000;
34. Holmes, Jeremy, *Ideas in Psychoanalysis - Depression*, Icon Books UK, Totem Books USA, 2001;
35. Jones, Phil, *Drama as Therapy: Theatre as Living*, Routledge, London, 1995;
36. Jones, Phil, *Drama as therapy : theory, practice, and research*, Routledge, London, 2007;
37. Jung, Carl, Gustav, *Opere complete, vol. 9/1 – Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Editura Trei, București, 2014;
38. Jung, Carl, Gustav, *Opere complete, vol. 15 – Despre fenomenul spiritului în artă și știință*, Editura Trei, București, 2007;
39. Jung, Carl, Gustav, *Opere complete, vol. 17 – Dezvoltarea personalității*, Editura Trei, București, 2003;
40. Jung, Carl, Gustav, *Opere complete, vol. 3 – Psihogeneza bolilor spiritului*, Editura Trei, București, 2005;

41. Jung, Carl, Gustav, *Opere complete, vol. 6 – Tipuri psihologice*, Editura Trei, București, 2004;
42. Kant, Immanuel, *Critique of judgement*, Hackett Publishing Company, Indianapolis/Cambridge, Indianapolis, Indiana, 1987, (volum disponibil în format electronic);
43. Linton, Ralph, *Fundamentul cultural al personalității*, Editura Științifică, București, 1968;
44. Little, Stephen, *...isme - să înțelegem arta*, Editura RAO, București, 2005;
45. McDougall, William, *An Introduction to Social Psychology*, Editura Adamant Media Corporation, Boston, 2001;
46. Meisner, Sanford, *On Acting*, New York, Editura Vintage, 1987;
47. Mitrofan N., Zdrenghea V., Butoi T., *Psihologie judiciară*, Editura Șansa, București, 1992;
48. Moreno, Jacob, Levy, *Povestea vieții mele*, Editura Trei, București, 2008;
49. Moreno, Levy, Jacob, *Scrieri fundamentale despre psihodramă, metoda de grup și spontaneitate*, Editura Trei, București, 2009;
50. Moreno, Levy, Jacob; Fox, Jonathan (Editor), *The Essential Moreno: Writings on Psychodrama, Group Method, and Spontaneity by J.L. Moreno, MD*, Editura Springer Publishing Company, 1987;
51. Morris, Desmond, *Zoomenirea*, București, Editura Art, 2016;
52. Muni, Bharata, *Natyashastra*, Editura Cununi de Stele, București, 2016;
53. Music, Graham, *Ideas in Psychoanalysis - Affect and Emotion*, Icon Books UK, Totem Books USA, 2001;
54. Neamțu, Cristina, *Devianța școlară*, Editura Polirom, Iași, 2003;
55. Nuttin, Joseph, *Psychoanalysis and Personality: A Dynamic Theory of Normal Personality*, Editura Mentor-Omega, New York, 1962;
56. Pandolfi, Vito, *Istoria Teatrului Universal*, vol. I, Editura Meridiane, București, 1971;
57. Potkay, Charles, *Personality: Theory, Research and Applications*, Editura Brooks/Cole Publishing, California USA, 1986;
58. Rotter, Julian, *Teoria învățării sociale*, (exemplar disponibil în format electronic <http://www.scribd.com/doc/190387831/Tema-16-Julian-Rotter-teoria-Invatarii-Sociale>);

59. Roudinesco, Elisabeth și Plon, Michel, *Dicționarul de Psihanaliză*, Editura Trei, București, 2002;
60. Rubin, Judith, Aron, *Art-terapia, teorie și tehnică*, Editura Trei, București, 2009;
61. Singh, Kalu, *Ideas in Psychoanalysis - Sublimation*, Icon Books UK, Totem Books USA, 2001;
62. Smirgel, Chasseguet, Janine, *Psihanaliza artei și a creativității*, Editura Trei, București, 2002;
63. Spolin, Viola, *Improvizație pentru teatru*, UNATC Press, București, 2008;
64. Stanislavski, Sergheievich, Konstantin, *Munca actorului cu sine însuși, vol. I*, București, Editura Nemira, 2013;
65. Sternberg, Patricia, Garcia, Antonina, *Sociodrama-Who's in Your Shoes?-Second Edition*, Praeger Publishers, Westport, 2000;
66. Stone, Irving, *Agonie și extaz*, Editura Polirom, Iași, 2013;
67. Strasberg, Lee, *A dream of passion: the development of the method*, New York, Editura Little Brown and Company, 1987;
68. Todorov, Tzvetan, *Viața comună – Eseu de antropologie generală*, Editura Humanitas, București, 2009;
69. Tolle, Eckhart, *Un pământ nou*, Editura Curtea Veche, București, 2008;
70. Turliuc, Maria, *Psihosociologia comportamentului deviant*, Editura Institutul European, București, 2007;
71. Ubersfeld, Anne, *Termeni cheie ai analizei teatrului*, Editura Institutul European, Iași, 1999;
72. Vasile, Mihai, *Mic dicționar de termeni teatrali*, Editura Libertas, Ploiești, 2005;
73. Wolf, Virginia, *Orlando (1928)*, London: Penguin Books, 1993;
74. Zeami, *Șapte tratate de teatru No*, Editura Nemira, București, 2011;
75. Zlate, Mielu, *Fundamentele psihologiei*, Editura Universitară, București, 2006;
76. *DSM-IV-TR 2000. Manual de diagnostic și statistică a tulburărilor mentale*, Editura ASOCIAȚIA PSIHIATRILOR LIBERI DIN ROMÂNIA, București, 2003;
77. *Dicționarul explicativ al limbii române, ediția a II-a*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 1998;

Articole

1. *Artă didactică*, anul I, nr. 1, martie 2010, revistă editată de Colegiul Tehnic Matei Corvin Hunedoara;
2. Bartholomew K. și Horowitz L. M., *Jurnal de personalitate și de psihologie socială* reprodus în (<http://www.psych-it.com.au/Psychlopedia/article.asp?id=70>), 1991;
3. Bernays, Jacob, *On Catharsis: From Fundamentals of Aristotle's Lost Essay on the "Effect of Tragedy" (1857)*, American Imago, Volume 61, Number 3, 2004;
4. Caragiale, Ion, Luca, *Opere*, E.P.L., 1965, vol. IV, Epoca din 8 august 1897;
5. Gray, Kurt, Knobe, Joshua, Sheskin, Mark, Bloom, Paul, *More Than a Body: Mind Perception and the Nature of Objectification*, reprodus în *Journal of Personality and Social Psychology*, American Psychological Association, 2011;
6. Paskow, Alan, *What is Aesthetic Catharsis?*, The Journal of Aesthetics and Art Criticism, vol.42, nr. 1, 1983;
7. Pendzik, Susana, "Dramatherapy as a form of modern shamanism", *The Journal of Transpersonal Psychology*, 1988, Vol.20, No.I;

Linkuri

1. <https://ro.wikipedia.org/wiki/Catharsis>
2. www.badth.org.uk
3. http://literaturapsy.blogspot.ro/2012/01/contextul-filosofic-si-istoric-in-care_30.html
4. <http://expresive.ro/ce-este-art-terapia-2/>
5. <https://www.scribd.com/document/70381118/Fundamente-Ale-Psihodramei-1>
6. <http://www.scribd.com/doc/190387831/Tema-16-Julian-Rotter-teoria-Invatarii-Sociale>
7. <https://www.merriam-webster.com/dictionary/transpersonal>
8. <http://www.psychologies.ro/anchete-si-dosar/dezvoltare-personala/psihodrama-si-intalnirea-cu-sine-283303>
9. www.monstrousaftertaste.com
10. http://empower-daphne.psy.unipd.it/userfiles/file/pdf/Dogan%20T_%20-%202010.pdf

11. <http://www.psych-it.com.au/Psychlopedia/article.asp?id=70>
12. <http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/legea/declaratia-universala-a-drepturilor-omului.php>
13. <http://new.osho.ro/viata-ca-o-scena-in-care-tu-joci-dar-esti-si-spectator/>
14. <https://www.nature.com/articles/s41598-018-23062-6>